

Metodické tipy pro použití pohádky s dětmi

Zelená Karkulka vznikla pro projev na demonstraci Za budoucnost bez uhlí u elektrárny v Počeradech v roce 2020. Jejím účelem bylo přispět k pozitivní vizi světa pro budoucí generace. Základní premisou v pohádce je, že se podařil přechod od spalování fosilních paliv k obnovitelným zdrojům energie, podařilo se vyhnout nejhorším scénářům dopadů klimatické změny způsobené činností člověka, nastolil se udržitelný životní styl a ochrana přírody se konečně stala klíčovou součástí chodu společnosti. Nabízí srovnání současného stavu věcí s představou dobré budoucnosti. Potřeba této představy, ať už pozitivní, tak negativní, vychází z přesvědčení, že stojíme na prahu velkých změn, jak v přírodě a jejích procesech (změna klimatu, masivní vymírání druhů, rozpad přírodních společenstev, extrémní počasí, znečištění, dostupnost vody a potravin), tak mimo jiné v důsledku uvedeného i v životě lidské civilizace. Pro mladší publikum může pohádka otevřít cestu k posouzení stavu světa, vzhledu do jeho fungování za oponou každodennosti.

Text byl psán spíše pro dospělé publikum, ale formát pohádky je zachován, proto je text využitelný a může být přínosný i pro práci s mladšími posluchači. Svým pojetím má potenciál vytvářet mentální obrazy, což se jeví jako ideální základ pro její využití s dětmi. Níže navrhované otázky a úkoly nejsou specificky věnované určité věkové kategorii. Mohou ale sloužit jako inspirace pro doprovodné aktivity, které je vhodné upravit pro konkrétní skupinu. U otázek jsou vypsány některé možné odpovědi, které nezahrnují celou šíři možností a nemusejí padnout, jde především o diskusi, otevírání témat, vzbuzení zájmu, kritické myšlení.

Samotné přečtení nezabere více než 5 minut, nabízí se proto dostatek času pro úvodní i následnou práci. Tématy jsou především *zdroje energie, městský prostor, lokální soběstačnost, ohrožené druhy, lidé a krajina, lidské zdraví, projevy počasí a adaptace na změnu klimatu*.

Návrh aktivit pro úvodní fázi:

Otázky:

1. Znáte pohádku O Červené Karkulce? Zkusme ji společně stručně převyprávět.
2. Jaké jsou v pohádce kladné a záporné postavy? Kdo je hodný, zlý, zranitelný, rozhodný a důvěryhodný? (*např. Kladné: Karkulka, babička, myslivec, záporná: vlk, Karkulka je hodná a důvěřivá, babička je oběť, zranitelná, myslivec je hrdina, rozhodný, umí si poradit, odvážný, důvtipný, důvěryhodný...*)
3. Z pohádek si obvykle lze vzít nějaké obecné poučení – co máme a nemáme dělat, na co si dát pozor. Jaké by to bylo v případě Červené Karkulky? (*např. Nemáme se bavit s nikým cizím, nemáme nikam chodit sami, když někam jdeme, nemáme se zdržovat, vlk je lstivý, zlý a žere lidi a je potřeba ho zabít...*)
4. Šli byste sami donést babičce dárek, nebo nákup? Pokud ne, řekněte proč. (*např. Ne, venku je to nebezpečné – auta, zločinci, nedostal bych od rodičů peníze, je to daleko, netrefím tam, jezdíme tam často, o babičku se stará někdo jiný, není to potřeba...*)

5. **Těsně před začátkem čtení:** Přečteme si pohádku Zelená Karkulka 2050. Proč myslíte, že se tak jmenuje? Co očekáváte? (např. *Bude mít zelené šaty, bude to z budoucnosti, bude ekologická...*)

Úkoly:

1. Nakreslete dům, ve kterém bydlí Karkulka.
2. Udělejte společně myšlenkovou mapu k centrálnímu tématu VLK. (např. *témata: biologické zařazení, vlk a člověk, životní prostředí, vlk v ČR, potrava, chování, vlk a ostatní zvířata, podoba, symbolika...*)
3. Nakreslete košík a z letáku supermarketu vystříhnete několik dárků, které byste mohli babičce donést. Spočítejte útratu. Co všechno se odráží v ceně zboží? (např. *zaměstnanci, přípravky pro pěstování, chemie, energie spotřebovávaná skleníky, technikou, balení, přeprava, skladování, energie spotřebovávaná v obchodě, zaměstnanci obchodu...*)

Hlavní fáze: četba pohádky

Návrh aktivit pro následnou fázi:

Otázky:

1. Srovnajte pohádky. Co bylo v pohádce Zelená Karkulka 2050 jinak? Můžete si společně udělat tabulku se dvěma sloupci, každý pro jednu variantu pohádky, a tolika řádky, kolik obecných odlišností jste odhalili (*Karkulčino obydlí, doprava, krajina, postava vlka, myslivec, ohrožení babičky, konec...*).
2. K tabulce připojte 3. sloupec a dopište, jak by se vámi vybrané znaky (řádky) mohly změnit, kdyby se pohádka odehrávala v současnosti. (např. *Bydlí v paneláku, jezdí autem, dárky nakupuje v obchodě, místo vlka by potkala spíš zloděje, násilníka, místo myslivce by zločin řešil policista...*) Pro „třetí verzi“ pohádky vymyslete název. (např. *Šedá Karkulka*)
3. V pohádce se objevilo několik odkazů ke zdrojům elektrické energie. Dokážete je vyjmenovat? Proč bylo pro autorku důležité je zmiňovat? (např. *sluneční, větrná, uhelný důl, zdroje energie se do budoucna musejí změnit, přechod k OZE považuje za důležitou součást pozitivní vize budoucnosti, bez OZE si dobrou budoucnost nepředstavuje, uhlí už se v budoucnosti nebude těžit*)

Úkoly:

1. Nakreslete dům Zelené Karkulky (případně i dům Karkulky ze „třetí verze“ pohádky, tedy ze současnosti).
2. Doplněte případně nově vzešlé myšlenky do společné myšlenkové mapy. Změnilo se nějak vaše uvažování o vlčích? (např. *Není to škodná, je součástí přírody, stará se o svá mláďata, o své přežití, je prospěšný pro udržování rovnováhy v lese...*)
3. Jak vypadal Karkulčin košíček v Zelené Karkulce? (*domácí produkce: zelenina, marmelády, šťáva*) Můžete ho nakreslit, určit útratu a případně navrhněte, kolik by Karkulka mohla vydělat, kdyby podobné košíčky prodávala na trhu.

4. Rozsviřte světlo. Co se stalo? Putujte od žárovky až k původu energie.

Tip: Můžete využít např provázek, na něž navázete korálky, děti budou tahat za provázek a postupně vytahovat korálky. Pokud použijete 9 různých, můžete vytvořit i 9 souvisejících kartiček, na nichž si děti po otočení přečtou další „zastávku“ na cestě elektriny. Mohou je seřadit předem a pomocí korálků si svoje řešení zkontrolovat, nebo mohou cestu postupně objevovat.

Korálky, kartičky: 1. žárovka, 2. vypínač, 3. trafostanice (lokální, stožárová), 4. transformátor (vedou do něj menší „tččka“ s několika dráty), 5. rozvodna (vedou do ní obrovské stožáry s mnoha dráty), 6. elektrárna, 7. kotel, turbína, generátor (v kotli se spálí uhlí, ohřeje se voda, vytvoří se pára, ta roztočí turbínu a generátor vytvoří elektrickou energii), 8. dopravník/vlak, 9. uhelný důl

Doplňující otázky:

1. Čím tedy doma (převážně) svítíme? (uhlím)
2. Co se stane s uhlím, když ho zapálíme? (vznikne tepelná energie, kouřem odcházejí různé látky, které jsou často škodlivé, mimo jiné CO₂, které ve velkém množství způsobuje, že se planeta ohřívá, což ohrožuje veškerý život na Zemi)
3. Co byste navrhli, abychom už nemuseli spalovat uhlí? (např. úspory energií, nahradit uhelné elektrárny obnovitelnými zdroji energie, přejít k dodavateli energií z OZE, mluvit o tom s lidmi, s politiky...)